

Kut Almış Ordunun Zaferi Kutü'l-Amare

Erhan Çiftçi

İstanbul, Timaş Yayınları, 2017, 272 Sayfa, ISBN: 978-605-08-2601-2

Beyza ERTEN

Son birkaç yılda kamuoyu ve milletimizin büyük bir kesimi tarafından tekrardan hatırlanan Kutü'l Amare Zaferi ile ilgili çok sayıda kitap basıldı ve Kutü'l Amare geç de olsa bir iade- i itibar görmüş oldu. Askerî tarih alanında yetişmiş önemli isimlerden biri olan Erhan Çiftçi de kaleme aldığı bu eserinde Kutü'l Amere zaferi hakkındaki mevcut literatüre katkıda bulunmuştur. “*Büyük Harbin Stratejik Cephesi Irak*”, “*Osmanlı Ordusu İngilizlere Karşı*” ve “*Zafere Giden Yol*” isimli üç ana başlıktan meydana gelen bu eserimiz daha önce yayınlanmamış çok sayıda harita, belge ve fotoğrafı da içerisinde barındırmaktadır.

Irak Cephesi ve Kutü'l Amere Muhasarası ile ilgili olarak paylaşılan pek çok orijinal fotoğraf ve haritalar yaşanan olayları göz önüne getirip eseri daha da anlaşır kılıyor. İlk ana başlık çerçevesinde 1914 yazı itibarıyla Cihan Harbi'nin başlangıcı ve Osmanlı'nın savaşa katılım süreci tahlil edilmiş. Devamında ise İngiltere'nin Dünya Savaşı genelinde temel olarak güttüğü politikası biz okuyuculara aktarılmış. Çiftçi, İngiltere'nin Irak ve havalisini istilası ile ilgili yapmış olduğu stratejik planların üzerinde duruyor. Savaş öncesi bölgede yapılan lojistik faaliyetlere dair okuyucuyu aydınlatarak anılan dönemde Irak Havalisi Kumandanlığının istihkâm ve tahkimat çalışmalarına yer vermiş. Birinci Dünya Harbi esnasında Irak'ın son derece fakir bir bölge olduğu söylenebilir. Askeri harekât için ne doğu-batı

ne de kuzey-güney istikametinde araç geçişleri için kullanılabilir bir yol yoktu. İklim ve hava şartları askeri harekâtı yönlendiren diğer bir etkendi. Yaz aylarında aşırı sıcaklar, kum ve fırtınaları ve seraplar; kış aylarında ise aşırı yağmur ve nehir taşkınlarının bölgeyi askeri harekâta elverişsiz hale getirdiği görülmektedir.

“*Osmanlı Ordusu İngilizlere Karşı*” isimli ikinci ana başlıkta 5 Kasım 1914’te İngilizlerin Şattü’l Arap girişindeki Fav Yarımadasına asker çıkartmalarından Selman-ı Pak Muharebelerine kadar gelinen süreç irdelenmiştir. Basra’nın kolay bir şekilde İngilizler tarafından ele geçirilmesi, devamında Kurna’nın da düşmesi sonucunda Irak ve Havalisi Kumandanı Cavit Paşa yerine, Enver Paşa’nın Trablusgarp günlerinden arkadaşı Yarbay Süleyman Askerî Bey bölgeye gönderilir. Süleyman Askerî Bey komutasında gerçekleştirilen Rota Muharebesinden de istenilen sonuç alınamayınca Süleyman Askerî Bey 14 Nisan tarihinde intihar eder. Onun yerini (Sakallı) Miralay Nurettin Bey alır. Rota’ya yapılan ikinci saldırıda da istenilen sonuç alınamayınca, kuzeybatı istikametine doğru çekilmek zorunda kalan Osmanlı birlikleri Kut şehrinin düşmesine engel olamaz. Nureddin Bey karşılaştığı tablodan hiç memnun değildi. Özellikle Arap halkının ve aşiret savaşçılarının tavırları onu çok rahatsız etmekte idi. Ne halktan aktif bir yardım alabiliyor ne de aşiret savaşçılarından muhaberelede verim alabiliyordu. Bu yüzden Nureddin Bey bölgede denetimi sağlayabilmek için bir istihbarat ağı kurmayı düşündü. Böylelikle hem bölgedeki hareketlenmelerden haberdar olabilecek hem de Arapların casusluklarını engelleyebilecekti. Sonrasında Irak Havalisi Kumandanlığı, yeni kurulacak olan 6. Ordu Komutanlığı adı altında yeniden teşkilatlandırılır ve 6. Ordunun başına Goltz Paşa getirilir. Fakat İngilizler, Selman-ı Pak’ta mağlup olunca Goltz Paşa General Nixon karşısında birden bire avantajlı bir konuma geçti ve Kut şehrinin kuşatılması süreci hız kazanmış oldu. Yazarımız Selman-ı Pak Muharebelerini Kutü’l Amare öncesi bir kırılma noktası olarak görür ve “*Selman-ı Pak’taki başarılı savunmaları ile General Townshend kuvvetlerini durduran Osmanlılar, böylelikle Bağdat üzerindeki İngiliz tehdidini büyük ölçüde sonlandırmıştır.*” ifadelerini kullanır.

Kitabın üçüncü ve son ana başlığının adı “*Zafere Giden Yol*”dur. Bu başlık kapsamında şehrin muhasarasından düşüşüne kadar geçen süre ele alınmıştır. Aralık ayı ile birlikte Amara şehrine sıkışan İngiliz birlikleri 5 Ocak tarihinde Dicle nehrinin sağ tarafında kalan Osmanlı birliklerine saldırdılar. 13 Ocak’ta ise Kutü’l Amare’ye 40 kilometre uzaklıktaki Orah’a İngilizler tarafından saldırı düzenlendi. Mart ve Nisan ayları boyunca İngilizler gerçekleştirdikleri hiçbir saldırıdan tam anlamıyla bir başarı elde edemediler. 19 Nisan 1916’da Goltz Paşa tifüs nedeniyle hayatını kaybedince yerine Enver Paşa’nın kendisinde bir yaş küçük amcası Halil Paşa geçer. 29 Nisan 1916 günü General Townshend, şehrin kayıtsız şartsız teslimi konusunda Halil Paşa ile mutabakata varır. 5 General, 272 subay, 2592’i İngiliz, 6988’i Hintli olmak üzere toplamda 9580 er ve 3248 gayri muharip hizmetli olarak en nihayetinde 13.309 kişi esir alınmıştır. Kutü’l Amare bir ilke de şahitlik eder. Mehmet Cemal Bey ve Raşit Fettah Efendi tarafından uçakla yapılan ilk gece taarruzlarının yine Kutü’l Amare’de gerçekleşmiştir.

Kitabı değerlendirecek olursam, eserin bünyesinde barındırdığı çok sayıda haritanın bölgeyi göz önünde canlandırmamıza olanak sağlamış olduğunu söyleyebilirim. Aynı muharebelerde görev alan kumandanlarımızın biyografileri ve fotoğraflarına yer verilerek hepsinin aziz hatıralarına atıfta bulunulmuş. Kitabın en sonuna yerleştirilen kronolojik bir sıralama olay örgüsünü kafamızda daha iyi oturtacak bir özelliktedir. Kitap başarılı bir sonuç yazısı ile nihayete erdirilmiş. Tüm bu meselelerin yanı sıra Kutü'l Amare'deki zaferimizin dünya basınındaki yansımasına da yer verilmiş olması eseri daha zengin kılmıştır. Kutü'l Amare Zaferinin bize ne kazandırdığı ve İngilizlere neler kaybettirdiğı meselesi tarafsız bir şekilde okuyucunun gözleri önüne serilmiş. Kitabın sadece Kutü'l Amare ile kısıtlı kalmayıp daha öncesinde yaşanan hadiselerin de yazılmış olması daha bütüncül bir bakış açısı oluşturuyor.